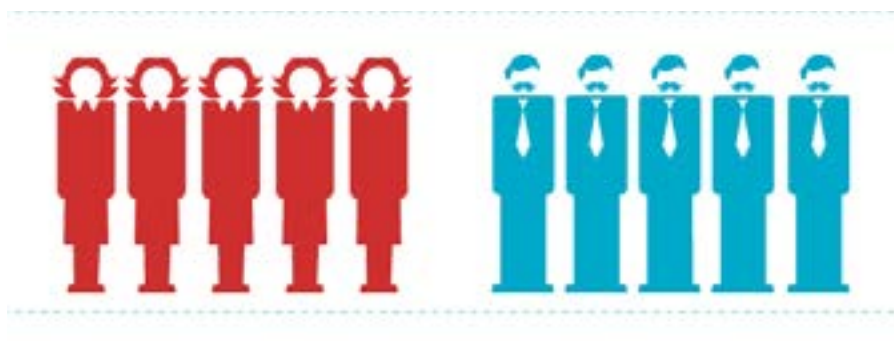

MECHANIZM SUWAKOWY

JAKO SKUTECZNA METODA ZAPEWNIANIA Kobietom i mężczyznom RÓWNYCH SZANS W WYBORACH

Publikacja przygotowana w ramach Obserwatorium Równości Płci
w Instytucie Spraw Publicznych

INSTYTUT SPRAW
PUBLICZNYCH

Partner:

MIEJSCE NA LIŚCIE WYBORCZEJ

MIMO, ŻE W WYBORACH PARLAMENTARNYCH w 2011 roku kobiety stanowiły 42% osób ubiegających się o mandat poselski, wśród wybranych do Sejmu odsetek posłanek wyniósł jedynie 24%.

ODSETEK KOBIET NA LISTACH WYBORCZYCH

Brak regulacji dotyczących „mechanizmu suwakowego” znacząco ograniczył skuteczność mechanizmu kwotowego

Wybory parlamentarne w 2011 roku były pierwszymi w Polsce, podczas których rejestracja komitetu wyborczego zależała od proporcji kandydatów i kandydatek na listach wyborczych. Wprowadzenie mechanizmu kwotowego spowodowało dwukrotny wzrost odsetka kandydatek w wyborach w porównaniu z wyborami parlamentarnymi 2007 roku, co oznacza, że partie nie tylko wypełniły swój ustawowy obowiązek, ale wywiązały się z niego z nadadkiem.

Badania, zrealizowane przez Instytut Spraw Publicznych, pokazują wyraźnie, że największy wpływ na wyniki kandydowania kobiet w wyborach do Sejmu w 2011 roku miały miejsce na liście wyborczej oraz okręg wyborczy, z uwzględnieniem wyniku partii w poprzednich wyborach.

W 2011 ROKU KOBIETY ZAJĘŁY ZALEDWIE 21% pierwszych miejsc na listach wyborczych wszystkich zarejestrowanych komitetów wyborczych.

Najwięcej kandydatek otwierało listy wyborcze Platformy Obywatelskiej – w 14 okręgach. PO była również jedyną partią, która we wszystkich okręgach wyborczych wystawiła przynajmniej jedną kandydatkę w pierwszej trójce na liście.

Dla porównania, Sojusz Lewicy Demokratycznej aż w 10 spośród 41 okręgów wyborczych zarejestrował ponad 50% kandydatek. Jednocześnie zarezerwował dla kandydatek zaledwie 6 „jedynek”.

Prawie 70% posłanek dostało się do Sejmu w 2011 roku z pierwszych trzech miejsc list wyborczych: 31 uzyskało mandat z „jedynek”, 25 z drugiej, a 20 z trzeciej pozycji na liście wyborczej.

Efekt:

38% kobiet w klubie parlamentarnym

Efekt:

15% kobiet w klubie parlamentarnym

Z JAKICH MIEJSC DOSTALI SIĘ DO SEJMU POŚLANKI I POSŁOWIE? (wybory 2011)

OKRĘG WYBORCZY

CZYLI MIEJSCA „BIORĄCE” I „NIEBIORĄCE”

POPARCIE DLA DANEJ PARTII RÓŻNI SIĘ w zależności od regionu – to, które regiony są silnie związane z konkretnym ugrupowaniem, można określić po przyjrzeniu się wynikom wyborów z lat wcześniejszych. Po uwzględnieniu czynnika regionalnego, liczby mandatów zdobytych w poprzednich wyborach i pozycji na liście, możemy dla każdej partii w danym okręgu określić „miejsca biorące”, czyli takie, które zapewniają większe niż przeciętne szanse na mandat poselski.

ILE MIEJSC BIORĄCYCH zarezerwowała dla kobiet partia i jak się to przełożyło na odsetek kobiet w klubie parlamentarnym? (wybory 2011):

	odsetek miejsc biorących zajmowanych przez kobiety	odsetek kobiet w klubie parlamentarnym
PO	38%	35%
PiS	25%	18%
SLD	23%	15%
PSL	16%	7%

Fasadowe jedynki

Podczas wyborów parlamentarnych 2011 roku odnotowano przypadki, w których partia wystawiała kobiety na pierwszych miejscach list w tych okręgach, w których szanse na uzyskanie jakiegokolwiek mandatu były bardzo niskie. W efekcie nie dostały się one do Parlamentu

CZYM JEST MECHANIZM SUWAKOWY?

ODPOWIEDZIĄ NA TEGO TYPU PRZESZKODY, na które natrafiają kandydatki do Sejmu, może być przyjęcie „mechanizmu suwakowego”. Czym on jest?

- „Mechanizm suwakowy” polega na tym, że kandydaci i kandydatki są umieszczani na listach wyborczych naprzemiennie. Jest on uzupełnieniem zasady kwotowej lub parytetowej, zwiększającym szanse kobiet na dostanie mandatu poprzez zapewnienie im na równi z mężczyznami tzw. „miejsc biorących” na listach wyborczych.
- Zasady układania nazwisk kobiet i mężczyzn na listach wyborczych mogą być rozwiązaniem dobrowolnie przyjętym przez daną partię lub zapisanym w prawie wyborczym, które zobowiązuje wszystkie partie do jego implementacji. Najlepsze rezultaty przynosi w proporcjonalnym systemie wyborczym z zamkniętymi lub półzamkniętymi listami wyborczymi.
- Oprócz metody suwakowej można spotkać się z innymi bardzo podobnymi sposobami układania list wyborczych tak, aby reprezentanci i reprezentantki danej płci mieli równe szanse zdobyć mandat. Przykładem może być wymóg, aby na daną liczbę kandydatów jednej płci przypadała określona minimalna liczba kandydatów drugiej płci, czyli wśród trzech kolejnych osób danej płci na liście przynajmniej jedna powinna być przedstawicielem lub przedstawicielką drugiej płci.

MECHANIZM SUWAKOWY PRZYNOSI REZULTATY W INNYCH KRAJACH

W EUROPIE „SUWAK” NAJCZĘŚCIEJ WYSTĘPUJE jako rozwiązanie przyjęte dobrowolnie przez partie polityczne (np. Szwecją, Niemcy). Jednak w niektórych krajach jak Hiszpania, Serbia i Belgia prawo wyborcze określa, jak partie powinny układać nazwiska kandydatów i kandydatek, aby listy wyborcze były zbalansowane pod względem płci a tym samym zapewniały kobietom i mężczyznom równe szanse przy ubieganiu się o mandat. Poza Europą „mechanizm suwakowy” jest najczęściej wymogiem prawa wyborczego a nie wewnętrznych regulacji partyjnych (np. Zimbabwe, Ekwador i Kostaryka).

SZWECJA

Partia Socjal-Demokratyczna, która jest największą partią w tym kraju, wprowadziła „suwak” już w 1994 roku. Dzięki temu rozwiązaniu w pierwszych wyborach, w których ono obowiązywało, odsetek kobiet w szwedzkim parlamencie wzrósł z 33,5% do 40,4% mimo, że tylko jedna partia ułożyła nazwiska kobiet i mężczyzn naprzemiennie. Ów przykład pokazuje, że nawet oddolne działania przyjmowane przez partie polityczne mogą mieć pozytywny wpływ na równość płci w sferze polityki, chociaż nie w każdym kraju będą one wystarczające. Obecnie Szwecja jest na drugim miejscu w rankingu państw z największym odsetkiem kobiet w parlamencie (45%).

SERBIA

Po wprowadzeniu w 2011 roku poprawki do prawa wyborczego, która wyznacza zbalansowany sposób umieszczania kandydatek i kandydatów na liście, w wyborach w 2012 roku wśród wybranych osób kobiety stanowiły 33%, podczas gdy w poprzedniej kadencji parlamentu było ich 22%.

EKWADOR

W Ekwadorze wprowadzenie „mechanizmu suwakowego” do prawa wyborczego w 2008 roku wyraźnie wpłynęło na wzrost udziału kobiet w organach ustawodawczych – przed jego implementacją odsetek kobiet w parlamencie wynosił 25%, zaś od czasu jego obowiązywania 32%.